

Hellum, B. D. - Biggins, A. J.:

KÖLTSÉGMEGTAKARÍTÁS A KATALOGIZÁLÁSNÁL

.....

Munkaidőelemzések

1955 januárjáig a Contra Costa County Library könyvfeldolgozó osztálya az évek során kialakult szokásos módon végezte munkáját. Részletes vizsgálat alá vették tehát a könyvfeldolgozó osztályt, lépésről-lépésre követve a munkafolyamatot, különös figyelmet fordítva az osztályon dolgozók számára s különleges feladataira. A vizsgálat során ki-tűnt, hogy a további tervezés lehetővé tételére bizonyos időelemzéseket kell elvégezni. Egyszerű, 3 x 5 hüvelyk /1 hüvelyk = 2,54 cm - Szerk./ méretű kártyákat készítettek, amelyeken a következő kérdésekre kellett felelni: 1/ A munka megkezdésének napja és pontos ideje. 2/ A feldolgozott könyvek /vagy címek/ száma. 3/ A művelet /munkafolyamat/ megnevezése. 4/ A munka befejeztének napja és pontos ideje. 5/ A munkára fordított teljes idő. 6/ A teljes munkaidő megoszlása az egyes munkafolyamatok között. 7/ A jelentést tévő személy kézjegye. Ezt a kérdőkártyát azzal az utasítással osztották ki a személyzet között, hogy minden új könyvszállítmányról külön-külön kártyákat kell kiállítani a szokásos munkamenet minden egyes fázisában. A vizsgálat hónapokon keresztül folyt. A különböző munkafázisokban dolgozók százával töltötték ki ezeket a kártyákat. A nem produktív időt /kávészünet, látogatás más szobákban, stb./ nem vonták le a produktív munkaidőből, minthogy a nem produktív munkaidőt is fizetik s a végzett munka költségét az is terheli. Arra sem törekedtek, hogy valamelyik alkalmazottól nagyobb munkateljesítményt követeljenek, sőt ellenkezőleg, ha úgy találták, hogy egyes alkalmazottak között olyan verseny alakult ki, amely befolyásolta az egyes munkaegységekre eső munkaidő alakulását, az így elért munkaidő megtakarítást figyelmen kívül hagyták.

A katalogizálási eljárás minden mozzanatát érzékeltető kártyák százainak egybevetésével megállapították az egy-egy könyvre egy-egy munkafázisban fordított átlagos munkaidőt. Az egyes munkafázisok további beható vizsgálata után számos olyan újítást vezettek be, amelyek időmegtakarítást eredményeztek a katalogizálásban. Először is felhagytak a szerzői névmutató készítésével, minthogy minden nevet /a kisselejtezetekét kivéve/ ugyanis meg lehet találni a betűrendes katalógusban. Így sikerült a katalogizálást előkészítő keresgélések egy részét kiküszöbölni s ezzel könyvenként közel 1-1 perces időmegtakarítást értek el. Ehhez az időmegtakarításhoz hozzá kell még azt az időt is adni, ami a katalógus kezelésével járt. Amikor megszüntették a szerzői névmutatót, a könyvtár megvásárolta a Library of Congress nyomtatott katalóguscédulái katalógusának összes beszerezhető köteteit /Catalog of Printed Cards/, hogy így a katalógusban nem található szerzőkre vonatkozólag is hiteles forrással rendelkezzenek.

Az időmegtakarításhoz vezető következő lépés az volt, hogy beszerzték az előforduló tételeknek megfelelő Library of Congress nyomtatott katalóguscédulákat, vagy Wilson-kártyákat. E katalóguscédulák megvásárlása olcsóbbnak bizonyult, mint az egyes címeknek írógépen való lemásolása. Bár a katalóguscédulák viszonylag drágák, a vásárlási költséget bőven fedezte az elért munkaidőmegtakarítás. A megtakarított időt produktív munkára lehetett fordítani s az lett az eredmény, hogy havonta több könyv kerülhetett katalogizálásra, anélkül hogy a munkabér emelkedett volna. Magától értetődő, hogy a dologi kiadások összege emelkedett.

Aki csak megkísérelte már, hogy a feldolgozó munka ütemét nyomtatott katalóguscédulák beszerzésével próbálja megjavítani, jól ismeri azt a kellemetlen érzést, amit a katalóguscédulákra való hónapokig tartó várakozás okoz. A cédulák ugyanis ismeretlen okból sokszor nem érkeznek meg. A könyvek a polcokon maradnak, pedig azokra már nagy szükség lenne, hogy az újabb könyveket is el lehessen helyezni. Ami még rosszabb: az elintézésre váró kérések megszorodnak a fiókokban. Végül is a könyvtáros kétségbeesésében mégiscsak gépirással készíti el a katalóguscédulákat. Az új módszer tehát megbukott. Hetekkel később egyszer csak megérkeznek a nyomtatott katalóguscédulák, amelyeket - minthogy már nincs szükség rájuk - kidobnak. Nyomtatott katalóguscédulák

vásárlása tehát nem a legcélravezetőbb módja a könyvfeldolgozó osztály munkateljesítménye megjavításának.

Multilith használata

A könyvtár 1956 augusztusában vásárolt egy katalóguscédulák sokszorosításra kitűnően alkalmazható 750-es típusu Multilith készüléket. Ekkor már előfizetést nyitott a National Union Catalogra is. Szeptemberben megrendelte a Library of Congress kefelevonatait. Ezeket az új segédeszközöket fokozatosan hasznosították a feldolgozásnál.

Most a könyvfeldolgozó osztályra érkező könyveket szerzői szempontból és duplumok szempontjából a cédulakatalógusban ellenőrzik le. Ha valamely könyv egyetlen példánya öt vagy több katalóguscédulát igényel, egyetlen alapcédula készül írógépen, amit ellenőriznek. Azután a Multilith-en sokszorosítják a cédulákat és az így nyert másolatokat átadják a gépirónőnek, aki a megfelelő cédulákra rágépel a címszót vagy tárgyszót. Ha több mint öt könyvpéldányt kell katalogizálni, külön-külön alapcédulák készülnek a betűrendes katalógus, a címszó-katalógus és a tárgyszó-katalógus számára és külön Multilith alapcédula készül a könyvkártyák céljára. Ezt az alapcédulát használják a könyvtasakok előállítására is. Az összes alapcédulákat a főkatalogizáló vagy helyettese ellenőrzi.

Kétségtelen, hogy minden olyan könyvtár, amelyik husz példányban szokott megrendelni egy-egy regényt, jelentős összegeket fog megtakarítani, a Multilith-módszerrel való katalóguscédula sokszorosítással. Regényenként csak két-két alapcédulát kell ellenőrizni /egyét a betűrendes katalógus, egyét a címszó-katalógus számára/, ahelyett, hogy 40 cédulát kellene írógépen elkészíteni. Nem szépirodalmi művek beszerzésénél, ahol két katalóguscédulánál többre van szükség, a megtakarítás természetesen még lényegesebb.

Az időmegtakarításnak igen fontos módja volt még a munkaasztaloknak olyan átrendezése is, ami folyamatos munkamenetet biztosított az egyik munkafázisból a másikba való átmenetnél. A munka folyamatosabbá válása és a munka termelékenységének emelkedése a dolgozók munkaerőcseréjére is kedvező hatással volt.

Eredmények

Mi volt az eredménye a munkamenet tanulmányozásának, a munka ki-

értékelésének és átszervezésének? 1956. áprilisában a könyvfeldolgozó osztály öt és fél személy foglalkoztatásával 1.785 könyvet katalogizált, 1.347 dollár költséggel. Az egy egységre eső költség tehát 75,4 cent volt. 1957 áprilisában négy és háromnegyed személy foglalkozott katalogizálással /beleértve a Multilith kezelőjét is/ és az osztály 4.678 könyvet dolgozott fel 1.642 \$ költséggel. Az egy egységre eső költség 35,1 cent volt. A személyzeti fizetéseknek könyvenkénti 40 centes megtakarítása 1957 áprilisában 1.871 dollárt tett ki. /Ami kb. megfelel egy Multilith készülék beszerzési árának./

1953 és 1957 között a dolgozók fizetése 20 %-kal emelkedett. De a feldolgozott könyvek számának emelkedésével az előző időszakhoz viszonyítva több mint 250 %-kal emelkedett a munkateljesítmény!

Mi a legközelebbi logikus lépés? - Néhány hónappal ezelőtt a könyvtár egy Xerograph felszerelést kapott bérbe. Most már a könyvtár olyan Multilith alapcédulákkal kísérletezik, amelyeket Xerox-módszerrel állítanak elő. Az új felszerelés használata némi nehézséggel jár, mert a készülék üzemeltetését a központi tartományi sokszorosító üzem emberei végzik. A gép kezelői még nem ismerik a katalóguscédulák speciális követelményeit. Ha a könyvtár eléri azt, hogy a bérelt készülék saját kezelésébe kerül, lehet, hogy a munkateljesítmény újabb meglepő emelkedéséről fogunk beszámolni.

Közben a vizsgálatok és költségelemzések természetesen tovább folynak.

Eredeti cím: Cost-Saving in Book Cataloging.
Megjelent: Library Journal, 1957. 13.sz. 1729-1730.lap.
OSzK.ford.sz.: 1958.
